

1 КОНТРАКТОВА
ПЛОЩА

2 ВУЛИЦЯ ПЕТРА
САГАЙДАЧНОГО

3 КАМ'ЯНИЦЯ
КИЇВСЬКОГО
ВІЙТА. ІСТОРІЯ
БУДИНКУ

Будинок навчального корпусу з фрагментами дзвіниці та крамниць Братського монастиря, XVIII – поч. XX ст., 1947 р. (реконструкція з надбудовою). Автор проекту – невідомий. Конрактова пл., 4

КОНТРАКТОВА ПЛОЩА

Конрактова площа – одна з найдавніших у місті, яка виникла у X ст. як торговельна, вічова (Торг, Торжище). За багаторічну історію значно змінювалася її конфігурація, характер забудови. Роль центральної площі Подолу була особливо підкреслена будівництвом тут у 1132–1136 рр. церкви, названої на честь ікони Богородиці Пирогощої – покровительки торгівлі (у XVII ст. церква звалася Успенською). Знищена у 1930-х рр. і відбудована у 1998 р. у формах давньоруської архітектури.

З отриманням Києвом у 1494 р. права міського самоврядування (Магдебурзького) площа перетворюється на адміністративний центр міста. Тут розміщувався Магістрат. Звідти ще одна назва площі – Магістратська. В центрі площі стояла будівля Ратуші, спочатку – дерев'яна, потім, наприкінці XVII ст., її споруджено з цегли. У 30–40-і рр. XVIII ст. у південно-східній частині площі грецькою громадою було засновано Катерининський монастир. У середині XVIII ст. на площі над старим фонтаном – Феліціалом, розташованим перед Ратушею, відомим українським архітектором Іваном Григоровичем-Барським (1713–1791 рр.) побудовано цегляний павільйон у стилі бароко. Знесений у 1930-і рр. та відбудований у 1982 р. (автори проекту: арх. В. Шевченко, Ю. Лосицький).

З початку свого існування площа мала нерегулярну форму. Як свідчать плани Києва XVII–початку XIX ст., територія площі та прилеглих вулиць була насичена численними дрібними будівлями, забудована дерев'яними крамницями. Конрактова площа в її сучасних межах сформувалася після пожежі ні Подолі в 1811 р., яка знищила дерев'яну забудову та, за свідченнями мешканців і архівних документів, «превратил в пепел лучшую часть города». Перепланування Подолу здійснювалося за проектом петербурзького архітектора Вільяма Гесте, відповідно до класицистичної основи, за «регулярною» системою забудови, розповсюдженою в містах Російської імперії. Площа, як і квартали всього Подолу, також набула прямокутної форми з напівциркульним висту-

пом у західній частині для Успенської церкви (Пирогощої). У той же час, за планом перепланування Подолу В. Гесте, зберігалися деякі фрагменти довоєнного планування, зокрема прилеглі вулиці: Покровська (частина старої вулиці Велика Мостова) та Притисько-Микільська, а разом із цим і довоєнна забудова кінця XVIII – початку XIX ст., що формувала квартали на розі вулиць Притисько-Микільської, Фролівської, Андріївського узвозу. Деякі будівлі по Конрактовій площі: № 7 – в глибині садибної ділянки (житловий будинок, 1798 р.), № 8-а (будинок кушнірського цеху, 1799–1803 рр., 1857 р.), № 12/8 (будинок Сухоти, 1804 р., 1876 р. – перебудова; нині – позашкільний навчальний заклад «Будинок дитячої творчості») збереглися до нашого часу. Внаслідок перепланування площа була значно розширена за рахунок знесення забудови прилеглих кварталів та садиб. До ансамблю площі було включено комплекс Братського Богоявленського монастиря і Київської Академії з їхніми будівлями, що виходили на площу: Старий академічний корпус (1704 р., 1740 р. – надбудова), дзвіниця та Богоявленська церква (1696 р., знесена у 1930-і рр.). Водночас, за проектом архітектора В. Гесте, передбачалося розміщення на площі адміні-

Церква Богородиці Пирогощі, XII ст. (у 1935 р. зруйновано, у 1998 р. – повністю відновлена). Конрактова пл.

стративно-громадського комплексу, що мав складатися з будівель Нового конрактового будинку, Магістрату і Поштової контори, з'єднаних між собою аркадою одноповерхових крамниць. Цей комплекс мав замкнути каре площі з північно-західного боку, надавши їй прямокутної форми, відповідно до класицистичних вимог. Головним містобудівним об'єктом площі став запланований в її центрі двоповерховий Гостиний двір, який почали будувати у 1808 р. за проектом архітектора Л. Руска. Із запроєктованого адміністративно-

громадського комплексу архітектора В. Гесте у 1817 р. було зведено лише Новий конрактовий будинок на розі Спаської та Межигірської вулиць. Таким чином, проект В. Гесте було реалізовано частково, а разом із тим і весь ансамбль Конрактової площі не було остаточно завершено.

У той час площа отримала назву Конtrakтова у зв'язку з проведенням тут щорічних зимових контрактних ярмарків, що супроводжувалися різними святковими заходами, концертами. У першій половині XIX ст. площа була забудована по периметру двоповерховими будинками та одноповерховими торговельними крамницями (з боку Успенської церкви), спорудженими у стилі класицизму.

За радянських часів Конtrakтова площа зазнала значних змін: було зруйновано Катерининську церкву грецького монастиря (1929 р.), фонтан «Самсон» з ротондою (1934 р.), церкву Успіння Пресвятої Богородиці Пирогощої (1935 р.), Богоявленську церкву та дзвіницю Братського монастиря

Будинок з крамницями, 1870-ті рр.
Конtrakтова пл. 2.

а також житловий будинок серед. XIX ст. останнього київського вайта Івана Киселевського (1924 р.) – вул. Межигірська, 2/1, ріг вул. Григорія Сковороди, на місці якого у 1933 р. зведено у стилі конструктивізму клуб «Харчовик». Тоді ж з північного боку Гостиного двору на місці стихійного базару біля Нового контрактного будинку та фонтану «Самсон» було розплановано сквер і реконструйовано під Подільський універмаг житловий будинок XIX ст. на розі з вул. Петра Сагайдачного, 24/3. Вже після Другої світової війни, у 1947 р., на місці дзвіниці, над колишніми крамницями Братського монастиря, зведено адміністративний будинок (Конtrakтова площа, 3), у 1952–1954 рр. на місці житлової забудови (вул. Іллінська, 2) – будинок Подільського РК КП (б)У і РК ЛКСМУ (нині – Подільська районна у місті Києві державна адміністрація). У 1972 р., під час будівництва метро, було знесено одноповерховий будинок Гостиного двору, а також частину житлової забудови по вул. Спаській, яка замикала площу з північного боку. Тоді було проведено археологічні дослідження території Конtrakтової площі, під час яких, зокрема, було знайдено залишки зрубів та давнього дерев'яного водогону X–XI ст. Відповідно до проекту комплексної реконструкції Конtrakтової площі (1971–1990 рр., арх. В. Шевченко), було здійснено реставраційне відтворення за іконографічними архівними матеріалами Гостиного двору за авторським проектом 1809 р. архітектора Луїджі Руска, фонтану «Самсон» з ротондою. У 1980–1990-х рр. було здійснено значні ремонтно-реставраційні роботи: відтворено церкву Богородиці Пирогощої (арх. Ю. Асєєв,

В. Шевченко, М. Жариков, Р. Кухаренко, В. Отченашко) у формах давньоруської архітектури, відбудовано верхню частину дзвіниці Катерининського Грецького монастиря (арх. Ю. Дмитрович, Ю. Стеценко), проведено реставрацію Нового контрактного будинку (арх. В. Шевченко), наріжного торговельно-офісного будинку (арх. В. Шевченко; нині – продовольчий магазин «Сільпо»). У скверах на площі було встановлено пам'ятник Григорію Сковороді (1976 р., ск. І. Кавалерідзе, арх. В. Гнезділов); скульптуру «Гетьман Петро Сагайдачний» (2001 р., ск. В. Швецов, Є. Кунцевич, Б. Крилов, О. Сидорук, арх. М. Жариков, Р. Кухаренко, Ю. Лосицький). Крім того, комплекс Конtrakтової площі потребує остаточного завершення – з її північно-західного боку в повному обсязі необхідна реалізація за існуючими архівними матеріалами проекту В. Гесте будівель Магістрату, Поштової контори та одноповерхових крамниць.

Будинок Назарія Сухоти, 1804 р.,
арх. А. Меленський. 1876-1878 рр. – реконструкція під влаштування 3-ої чоловічої гімназії,
арх. А. Шілле, військовий інженер В. Прохоров.
Конtrakтова пл., 12/8, ріг вул. Покровської

Комплекс споруд Конtrakтової площі включає 20 об'єктів культурної спадщини, а саме: пам'яток архітектури та історії національного значення – 4, архітектури місцевого значення – 13, монументального мистецтва місцевого значення – 1, щойно виявлених об'єктів культурної спадщини – 2. До Державного реєстру нерухомих пам'яток України внесено 4 об'єкти. На стадії проведення ремонтно-реставраційних робіт – пам'ятка архітектури та історії національного значення – Старий академічний корпус Братського Богоявленського монастиря.

Автор тексту: **Марина Виноградова**
Редактор: **Валентина Гоменюк**

Буклет склали: **Олена Титова / Анастасія Горькова / Марія Котовська**

Вид на вулицю Петра Сагайдачного
з боку Андріївської гори.
Фото, кінець 1860-х рр.

ВУЛИЦЯ ПЕТРА САГАЙДАЧНОГО

Вулиця Петра Сагайдачного розташована у Подільському районі Києва, названа у 1989 р. на честь гетьмана козацтва (1570–1622), який у 1620 р. вступив разом із усім Запорозьким кошем до Київського братства та був похований у Богоявленському соборі Києво-Братського монастиря. Вулиця є частиною великої київської магістралі, що з'єднує Печерськ із Подолом. З 1812 по 1919 рр. вона звалася Олександрівською, за радянських часів була перейменована спочатку на вулицю Революції (1919 р.), потім – Кірова (1934 р.). У 1955 р. була поділена на три частини: верхню (нині – Михайла Грушевського), середню (Володимирський узвіз) та нижню – Жданова (нині – Петра Сагайдачного).

Подільську частину вулиці Олександрівської по її сучасній лінії прокладено після пожежі Подолу 1811 р. за існуючими на цьому місці кварталами житлової забудови за проектом петербурзького архітектора Вільяма Гесте.

Історична місцевість, де знаходиться вулиця Петра Сагайдачного, є однією з найдавніших частин Києва – Подолу, його центральною магістраллю. Назва Подолу походить від старослов'янського слова «подол» – тобто, низовина між узгір'ям та річкою. Найдавнішою його частиною є територія від Поштової площі до річки Глибочиця – приблизно до Нижнього Валу.

На території Подолу ще у XIX ст. було виявлено пам'ятки пізнього палеоліту, зарубинецької, корчацької та інших культур. За часів Київської Русі Поділ, на противагу Верхньому (Старому Києву) місту, фігурував як Нижнє торгово-ремісничє місто. Після навали у 1240 р. військ хана Батия, коли було зруйновано Верхнє місто, Поділ на декілька століть перетворився на адміністративно-торговельний центр під назвою Києво-Поділ з органами самоврядування (магістратом), був укріплений земляною фортецею з дерев'яними брамами.

Після отримання у 1494 р. Магдебурзького права, Поділ перетворився на важливий культурно-освітній та релігійний центр України, де розгорнулася діяльність Київського братства, а згодом – Києво-Могилянської академії.

Планувально-забудовна структура Подолу зафіксована на планах Києва XVII – початку XIX ст., зокрема 1695, 1745, 1774 та 1787 рр., виглядала стихійною і хаотичною, проте відповідала природним умовам і пов'язаному з ними реальному побуту життя киян. На плані Києва 1803 р. зафіксована вся існуюча на той час забудова, як кам'яна, так і дерев'яна. Вулиці тоді мали стрічково-гіллясту структуру.

Розпланування вулиць Подолу, що відповідає сучасному, відноситься до періоду після великої пожежі Подолу 1811 р., яка знищила дерев'яну забудову і перетворила «в пепел лучшую часть города». Згоріло 2 068 споруд з 3 672 житлових будівель Києва, існуючих на той час.

Перепланування Подолу було здійснено за проектом (1812 р.) петербурзького архітектора Вільяма Гесте відповідності до обов'язкової тоді «регулярної» системи забудови, «височайше затвердженої» для міст Російської імперії. Поділ був розкреслений на прямокутні квартали мережею прямих вулиць, між якими тільки в небагатьох місцях залишилися історична структура комунікацій, планування і забудови. Проект В. Гесте був розроблений без врахування збережених цегляних будівель допожежної забудови, і якщо вони виходили за межі «регулярної» мережі вулиць і прямокутних кварталів, то підлягали знесенню або виявлялися розташованими під кутом відносно лінії забудови новопрокладених вулиць. До таких належали будинки другої половини XVIII – початку XIX ст. по вул. Петра Сагайдачного, № 27-а (заїжджий двір), по вул. Спаській, № 16-б, по вул. Григорія Сковороди, № 9, по вул. Костянтинівській, № 6/8 (Кам'яниця київського війта), на Контрактовій площі, № 7 та ряд інших.

Торговельно-житловий будинок, 1834 р.,
1880 – реконструкція. Архітектор
М. Казанський. Вул. Петра Сагайдачного, 22/1.

Поділ почав забудовуватися у перші десятиріччя після пожежі 1811 р. фасадними будинками (в 1 – 2 поверхи) за проектами у стилі класицизму, здебільшого дерев'яними; часто нижня частина «цегляна», верхня – дерев'яна.

Прибутковий будинок, 1891–1892 рр. Фрагмент. Архітектор М. Казанський.
Вул. Петра Сагайдачного, 37.

Для вулиці Олександрівської, яка була трасована частково по існуючій тут Великій Мостовій, як центральній вулиці Подолу, планувалася тільки «кам'яна» забудова. Розриви між будинками звичайно заповнювалися дерев'яними або цегляними огорожами. Ця тенденція мала місце і в середині XIX ст., коли забудова також характеризувалася малоповерховими житловими будинками, спорудженими за «зразковими» проектами, «височайше затвердженими» у 1851 р. для забудови міст Російської імперії. Це були одноманітні типові проекти.

У 1870–1880-і рр. у Києві розповсюдився так званий «цегляний стиль». Архітектори найчастіше працювали у змішаній манері, застосовуючи під час проектування найрізноманітніші стилі та їхні елементи: від готики і українського бароко, до пізнього класицизму, ампіру, рококо, ренесансу і навіть мавританського стилю. Цей напрям сьогодні визначається термінами «еклектика» та «історизм». У зв'язку з необхідністю розселення «споживачів нерухомості», зросла поверховість споруд – до трьох, чотирьох і більше поверхів. Виникла потреба у новому прагматичному інженерно-технічному підході до їхнього будівництва і функціонального використання.

Згідно з «Нормальною разценкою земель в г. Киеве» 1911 р., вартість садибного місця парного боку по вул. Олександрівській визначалася від 150 до 300

Прибутковий будинок,
1891–1892 рр. Фрагмент.
Архітектор М. Казанський.
Вул. Петра Сагайдачного, 37.

крб, а непарного – від 50 до 350 крб. У той же час на деяких вулицях Палацової (Двірцевої) частини міста ця вартість коливалася від 500 до 800 крб.

Після жовтневого перевороту 1917 р., відповідно до Декрету ЦВК України «Про відміну права приватної власності на нерухомість у містах» від 29 червня 1919 р., будинки по Олександрівській вулиці були націоналізовані у 1922 р. З цього часу квартири у будинках поступово перетворюва-

лися на «комуналки», що значно погіршувало технічний стан загалом усієї забудови вулиці.

У 1930-і, 1970-і та 2011 – 2013 рр. забудова вулиці Петра Сагайдачного зазнала значних втрат: у 1935 р. була знесена Церква Різдва Богородиці (відтворена у 2002 р. за проектом арх. Ю. Лосицького); у 1983–1984 рр. під час реконструкції фунікулеру (Михайлівського механічного узвозу) було зне-

Прибутковий будинок, 1899–1900 рр.
Губернський інженер В. Безсмертний.
Вул. Петра Сагайдачного, 10/5.

сено малоповерхові будинки від № 1 до Борицевого узвозу, тобто, № 15; у 2011 р. – флігельний будинок (1909 р.) садиби архітектора Казанського М. М.

На вулиці Петра Сагайдачного розташований 31 об'єкт культурної спадщини, а саме: комплексних пам'яток містобудування та архітектури місцевого значення – 4; поодиноких об'єктів культурної спадщини (пам'ятки архітектури та історії національного та місцевого значення, щойно виявлені об'єкти культурної спадщини та ті, що потребують додаткового вивчення) – 16. До Державного реєстру нерухомих пам'яток України внесено 16 об'єктів. На стадії проведення ремонтно-реставраційних робіт – 4 пам'ятки національного значення (№ 20/2); місцевого значення (№ 19, 16/5, 20-а).

Автор тексту: **Марина Виноградова**
Редактор: **Валентина Гоменюк**

Буклет склали: **Олена Титова / Анастасія Горькова / Марія Котовська**

Кам'яниця Київського Війта.
Фото, 1920-х рр.

КАМ'ЯНИЦЯ КИЇВСЬКОГО ВІЙТА. ІСТОРІЯ БУДИНКУ

Історія садиби у парафії церкви Миколи Притиска простежена дослідниками з другої половини XVII ст. Відомо, що з 1663 р. пляцем у центрі Подолу володіла сім'я киево-подільських міщан Биковичів.

Будинок, у якому нині розмістився музей «Кам'яниця київського війта», було споруджено після 1695 р. у період активного кам'яного будівництва в Києві. Проведені археологічно-архітектурні дослідження дозволили датувати закладання будинку кінцем XVII – поч. XVIII ст.

Автор проєкту невідомий, проте стильові особливості пам'ятки дали підстави для припущення, що у створенні її початкового ядра брали участь представники московської архітектурної школи. Саме в цей час у Києві працювали російські зодчі Йосип Старцев та Дмитро Аксамитов, які на запрошення гетьмана Івана Мазепи споруджували громадські та культові об'єкти. Будинок зводився коштом війта І. Д. Биковського як житловий. Достеменно відомо, що в др. пол. XVIII ст. будинок втрачає статус приватного житла. В експлікації до плану Києва 1780 р. кам'яний будинок у парафії церкви Миколи Притиска визначено як «Магистратский каменный дом, который за ветхостию к житию не способен». Отже, на цей час нащадки війта Биковського продали своє нерухоме майно на Подолі київському магистратові. Згідно з прорисовкою на плані плями будинку, простір між наріжними баштами північного фасаду на 1780 р. ще не був забудованим. Споруду позначено як прямокутне ядро, орієнтоване по осі захід-схід, з двома баштами з північної сторони і виступом з південної. Вперше прорисовку двоповерхового з аркадою об'єму між баштами на північному фасаді бачимо на плані 1803 р. Вочевидь, ремонт кам'яниці, під час якого

споруду умасштабили південний ґанок, північна галерея, західний двоповерховий об'єм, здійснено наприкінці XVIII ст. (арх. І. Григорович-Барський).

Тоді ж здійснюється і перепрофілювання споруди під нові соціально-благодійні функції. Під егідою Київського Приказу громадської опіки в 1790-х рр. у колишньому «Будинку війта Биковського» було відкрито на першому поверсі богадільню для старих і немічних, а на другому – гамівний будинок, у якому підлягали ізоляції не тільки психічно хворі, але й інші асоціальні елементи: п'яниці, бешкетники, політично неблагонадійні (тут, наприклад, перебував з 1799 по 1803 рр. Артем Лук'янович Ведель (1767–1808)).

Пожежа 1811 р. завдала значних ушкоджень житловому фонду Києво-Подолу. Відбудовчими післяпожежними роботами керував перший головний архітектор Києва Андрій Меленський – послідовний адепт класицизму. Ремонт барокової кам'яниці (1817–1820 рр.) дослідники відносять до трагічних сторінок в історії будинку, оскільки тоді на догоду новим стилістичним тенденціям було знищено повністю пишний фасадний декор пам'ятки.

Після ремонту в будинку розмістилося Подільське парафіяльне училище Київського Приказу громадської опіки, яке утримувалося з міської казни. Згідно з архівними документами, у 1844 р. стіни нового освітнього закладу були потинькованими, дах шалівковим під залізний цвях, підлоги і стелі дощатими. На другому поверсі встановили вісімнадцять учнівських лав. На першому – обладнали «варистую печь с полугрубкой», яка збереглася в структурі пам'ятки до нашого часу. За проєктом А. Меленського, у дворі училища звели дерев'яний флігель для вчителів, вкритий дранню під залізний цвях. Фасад флігеля прикрашали стовпові конструкції двох ґанків. Садибу, як і раніше, огорожував дощатий паркан з двома ворота-

Кам'яниця Київського Війта, кінець XVII – початок XVIII ст. Вул. Костянтинівська, 6/8.

Кам'яниця Київського Війта, кінець XVII – початок XVIII ст. Вул. Костянтинівська, 6/8.

ми на кованих петлях і чотирма хвіртками. Попід парканом було прокладено цегляний «тартуар».

Вперше зображення будинку, короткий опис і два плани нижнього та верхнього поверхів були опубліковані у виданні «Обозрение Киева в отношении древностей», яке побачило світ коштом цивільного губернатора Києва І. Фундукля (К., 1847). На кресленнях у північно-східній башті позначено гвинтові сходи – залізні між поверхами і дерев'яні на горіще.

У 1860-х рр., після чергових освітянських реформ, парафіяльне училище змінило адресу, а будинку на короткий час повернули житлову функцію. Орендар історичної споруди – викладач повітового училища здавав кімнати учнівській молоді. Серед інших мешканців тут кілька років проживав гімназист Яновський Феофіл Гаврилович (1860–1928) – майбутній лікар, професор, завідувач кафедри госпітальної терапевтичної клініки медичного факультету Київського університету імені Св. Володимира. Збереглися два начерки північного і південного фасадів старовинної кам'яниці 1876 р. Судячи з них, північний фасад не зазнав суттєвих змін, натомість боковий фасад південного ґанку заклали цеглою, а арокні прорізи його південного фронту закрили ґратами. У трикутному фронтоні над рундуком бачимо кругле слухове вікно.

У 1879 р. у середньовічній кам'яниці на Подолі розмістилися військово-казарми. А в 1886 р. рішенням Міської думи будинок передали Олександрівському дитячому притулку. І те, й інше мало відповідало збереженню двохсотрічної будівлі та засвідчувало відсутність пам'яткоохоронних пріоритетів у політиці міської влади.

Директор сиротинця В. М. Проценко у складеній ним до 50-річчя закладу історичній довідці згадував: «Дом тесный и неудобный. Сводчатые потолки, небольшие окна...» Тому в садибі було споруджено додатковий прямокутний двоповерховий корпус. Прибудову звели впритул до північно-східного кута первісного ядра, чим знищили одну з наріжних круглих веж північного фасаду. Кричуще псування пам'ятки на тому не скінчилося. Збереглися фотографії 1910-х рр., зроблені мистецтвознавцем Д. Щербаківським, які фіксують південний і західний фасади будинку. Звертають на себе увагу прямокутні розтесані вікна на обох поверхах. Арки рундука на чільному фасаді закладені до формату вікон, а його нижній ярус і бокова стіна, звернена до Костянтинівської вулиці, – глухі. На західному фасаді з'являється неоковирна дерев'яна прибудова, яка руйнує історично сформований образ, усталену композицію і, очевидно, засвідчує появу додаткового входу в приміщення. Захисники старожитностей відгукнулися на цей вандалізм у петербурзькому журналі «Старые годы» за 1914 р.: «Неужели так необходимо было поместить здесь квартиру учителя и пробитыми потом большими оконными отверстиями испортить прежние?» Автори публікації були певні, що пам'ятку можна врятувати кількома тисячами карбованців. Проте необхідні кошти не знайшлися ні у царського, ні у більшовицького уряду до 1970-х рр.

Після 1917 р. «Будинок Биковського» використовувався Жилкопом як комунальне житло. У 1947 та 1971 рр. складалися дефектні акти, що фіксували незадовільний стан споруди.

У 1974 р. на замовлення ГоловаПУ Київського міськвиконкому на стародавній кам'яниці розпочалися ремонтно-реставраційні роботи.

Гвинтові сходи.

Фахівці Українського спеціального науково-виробничого реставраційного управління (начальник НДРВ-2 Р.П. Бикова) здійснили комплекс натурних досліджень пам'ятки (архівно-бібліографічні, натурні інженерні та архітектурно-археологічні).

Згідно з проектом, будинок реставрований в об'ємах і формах 2-ї половини XVIII ст. з прибудовами, розплануванням та декором станом на цей час (автор проекту реставрації арх. В. Т. Цяух, рецензент Ю. Нельговський – Київ-НДІТІАМ). На фасадах відновлено віконні лиштви первісного періоду, близькі за трактуванням до оздоблення фасадів пам'яток Наддніпрянщини та Лівобережжя рубежу XVII–XVIII ст.

Реставраційні роботи було завершено у 1978 р. Після реставрації, будинок став двоповерховою кам'яницею фортечного типу з підвалом, асиметричною за композицією, розрахованою на огляд з усіх боків. Стіни цегляні, тиньковані. Дах вальмовий, критий залізом. Північний фасад оформлено

дворянською трипрогінною арковою лоджією. Двопрогінна аркада відкритої тераси над південним ґанком увінчана дерев'яним фронтоном (первісна форма втрачена). Масивні стіни основного об'єму розчленовано дворянськими лопатками. На східному крилі південного фасаду невеликі півциркульні вікна та ніші облямовано лиштвами з лучковими (на першому поверсі) та трикутними (на другому) сандриками. Споруду

Кам'яниця Київського Війта. Фото, 1920-х рр.

увінчує антаблемент, що складається з гладенького фриза та масивного карниза. Внутрішні приміщення з'єднані анфіладно; більшість із них перекрито циліндричними склепіннями. У північно-східній вежі розміщено кручені чавунні сходи. Будинок зберіг первісні приміщення підвалу з похилим склепінням входу та з характерними нішами на бокових стінах для встановлення світильників.

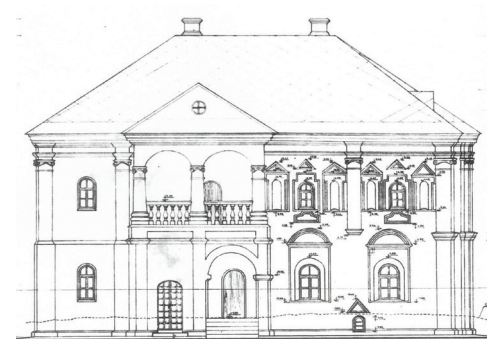
Відомості про перебування Петра I у будинку документально не підтверджені.

Першу меморіальну дошку на честь російського імператора було встановлено в 1909 р. з нагоди святкування двохсотрічного ювілею перемоги Росії у Полтавській битві. У 1952 р. дошку з пам'ятним текстом поновлено у мармурі, а в 1965 р. її замінено гранітною дошкою з портретом Петра I (арх. В. П. Шевченко).

На поч. 1990-х рр. споруду передано на баланс Державного історико-архітектурного заповідника «Стародавній Київ». У липні 2007 р. будинок музеєфіковано за підтримки Київського науково-методичного центру по охороні, реставрації і збереженню пам'яток культури, історії і заповідних територій. Понад тисяча оригінальних експонатів нинішньої редакції експозиції «Кам'яниця київського війта» знайомлять із 300-річною історією унікальної житлової споруди в контексті історії Києва. Музей функціонує на правах підрозділу ДІАЗ «Стародавній Київ».

У 1963 р., відповідно до постанови Ради Міністрів УРСР № 970 від 24.08.1963 р., будинок взято під охорону держави (охоронний № 17), і як рідкісному зразку житлової архітектури рубежу XVII–XVIII ст. присвоєно статус пам'ятки національного значення.

У 2012 р. Наказом Мінкультури № 1364 об'єкту культурної спадщини «Будинок житловий Я. Биковського (Будинок Петра I)» надано статус пам'ятки історії місцевого значення (охоронний № 897-Кв).

Проект реставрації, 1975 р.

14/15

Автор тексту: **Оксана Фісун**
Фото: **Марія Борисенко**
Редактор: **Валентина Гоменюк**

Буклет склали: **Олена Титова / Анастасія Горькова / Марія Котовська**

Надруковано на замовлення

КП «Центр публічної комунікації та інформації». Друк ПП «Коло».

Відповідно до договору № 7 від 15.06.2020. Наклад 1 000 примірників.